

DIDAKTICKÁ INTERAKTIVITA S DÔRAZOM NA PODVÁDZANIE ŽIAKOV DIDACTIC INTERACTIVITY WITH EMPHASIS ON CHEATING PUPILS

Lívia HASAJOVÁ

Abstract

Didactic interactivity allows two-way communication between a student and a teacher. It is about all the activities that take place in the teaching process and thus in cheating. Pupils and teachers should interact and interact not only within the learning process. If the teacher and the pupil do not communicate with each other and the pupil wants to have a positive rating and results, he begins with illegal communication and cheating.

Keywords

Interactivity. Didactics. Cheating. Teaching process.

Úvod

V súčasnosti sa čoraz častejšie kladie dôraz na modernizáciu vyučovania. Učitelia sa snažia uľahčiť žiakom učivo a vytvárajú pre nich moderné vyučovanie prostredníctvom didaktickej interaktivity. Snažia sa v rámci pedagogickej komunikácie vytvárať spätnú väzbu a udržiavať vzťahy na dobrej úrovni, aby sa žiaci v rámci sociálnej klímy triedy cítili príjemne a tešili sa na vyučovanie. Nie vždy je to mu tak, ak berieme do úvahy sociálno-patologické javy, ako napr. podvádzanie na vyučovacej hodine. Podvádzanie žiakov môže mať rôzne príčiny v adolescentom veku úplne prirodzené a bežné.

Didaktická interaktivita umožňuje obojstrannú komunikáciu medzi žiakom a učiteľom. Ide o všetky aktivity, ktoré sa dejú na vyučovacom procese a teda aj podvádzanie. Medzi žiakom a učiteľom by mala fungovať vzájomná komunikácia a interakcia nielen v rámci vyučovacieho procesu. Ak učiteľ a žiak medzi sebou komunikovať nevedia, a žiak chce mať pozitívne hodnotenie a výsledky, začína s nelegálnou komunikáciou a podvádzaním.

Problematika školského podvádzania je aktuálnou témou, ktorá neušla pozornosti ani množstvu zahraničných odborníkov. Od druhej polovice minulého storočia vzrastá záujem vedcov o túto problematiku. Na Slovensku je táto téma v úzadí a nepoznáme nikoho, kto by sa jej venoval (Bajtoš, Marhevková, 2015).

Problém nečestného dosahovania dobrého hodnotenia na školách nepúta pozornosť len pedagogických odborníkov. Publikuje sa vo všeobecne zameraných článkoch, že podvádzanie je orientované na plagiátorstvo pri získavaní vysokoškolských titulov, ale komplexný výskum na všetkých úrovniach školského systému nebol realizovaný. V ČR sú o krok vpred, kde zásluhou Mareša (2005) alebo Vrbovej, Stuchlíkovej (2012) prebehol prvý výskum podvádzania na školách. Značná neprebádanosť tohto javu na Slovensku bola primárnym motívom, kvôli ktorému sme sa pokúsili prispieť k monitorovaniu tejto problematiky vo vzťahu k motívom podvádzania žiakov na stredných školách.

Podvádzanie ako školský fenomén

Školské podvádzanie je fenoménom, o ktorom žiaci a učitelia nemajú jasne stanovenú hranicu, ktorá by rozdeľovala podvod od korektného jednania. Pre niektorých je situácia typickým príkladom podvádzania, pričom inému sa môže zdať menej závažná a naopak. Ako vo svojej práci uvádza Gray (2013) ak si žiak spraví ťahák s pojмами a dôležitými

informáciami pred skúškou a následne ho použije, vtedy podvádza. No ak si urobí ťahák, uloží si ho do krátkodobej pamäte, ktorej obsah stratí ihneď po skúške, vtedy nepodvádza. Tak isto je to aj pri prepisovaní textov, ak žiak zoberie texty a doslovne ich prepíše, vtedy podvádza, no ak zoberie text a prerozpráva ho vlastnými slovami, vtedy nepodvádza.

Podstata problematiky podvádžania je komplikovaná a bolo by vhodné, aby bola na Slovensku stanovená jedna definícia podvádžania. V slovenskej literatúre definíciu nenájdeme. Môžeme sa odraziť od právnickej legislatívy, kde v Trestnom zákone č. 300/2005 Z. z. § 221 ods. 1) je podvod uvedený ako „kto na škodu cudzieho majetku seba alebo iného obohatil tým, že uvedie niekoho do omylu alebo využije niečí omyl a spôsobí tak na cudzom majetku malú škodu, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky“.

V školskom podvádžaní sa podvádžania dopúšťa žiak, ktorý uvedie učiteľa do omylu tým, že vie vedomosti, ktoré má napr. napísané na ťaháku a tým získa dobrú známku. Cizska (2003) definuje školské podvádžanie ako jednanie, ktorým žiak pri skúšaní alebo plnení úloh porušuje stanovené školské pravidlá.

Naopak Cibul'ková (2013) je toho názoru, že podvádžanie môžeme tolerovať iba vtedy, ak žiak nemal jednoznačný úmysel z toho vyťažiť alebo niekoho zámerne oklamať.

Opačný resp. iný názor zastávajú Simkin a McLeod (2010), ktorí tvrdia, že podvádžanie nie je náhodné a že ide predovšetkým o dopredu vykonštruovaný podvod, ostražitosť a plánovanie.

Napriek tomu, že zahraniční autori majú množstvo definícií, zhodujú sa na jednej veci. Podvádžanie je problémom v rámci každej školy a na všetkých úrovniach. Podvádžanie nie je síce novým problémovým aspektom hodnotenia žiakov, ale niektorí americkí výskumníci ho považujú za epidemický, dokonca až chronický jav (Nováková, 2008).

Ak podvádžame, privlastňujeme si uznanie, ktoré si nezaslúžime a dokonca ťažíme z vedomostí tých, ktorí konajú čestne. Žiaci, ktorí profitujú v školskom živote v podvádžaní a spoliehajú sa len na podvádžanie, tak v reálnom živote mnohokrát nevedia, čo robiť v prípade malých problémov. Z didaktického hľadiska predstavuje školské podvádžanie fenomén, ktorý zasahuje do vyučovacieho procesu a skresľuje reálnu úroveň nadobudnutých vedomostí, zručností žiakov. Učiteľ pritom nezíska spätnú väzbu o úspešnosti vyučovacieho procesu a preto nevie posúdiť, či použil vhodné didaktické metódy a nevie správnym spôsobom korigovať vyučovanie tak, aby poskytoval žiakom návod a priestor pre prípadné odstránenie nedostatkov. Žiaci často školské podvádžanie nevnímajú ako problém, ale má to v ich postojoch a názoroch spoločenskú deformáciu. Žiaci často hľadajú cesty najmenšieho odporu a snažia sa dosiahnuť maximum pri minimálnom čase a úsilí. Preto nevnímajú školské podvádžanie ako problém, ale skôr ako stratégiu ako dosiahnuť lepšie známky. Učiteľ je tak vystavený požiadavke, ako toto podvádžanie eliminovať v rámci prevencie (Bajtoš, Marhevková, 2015).

Motívy žiakov pri podvádžaní

Motívy školského podvádžania môžeme rozdeliť do štyroch skupín (Bajtoš, Marhevková, 2015, s. 13-14):

- 1. Motívy, ktoré vyplývajú zo samotnej podstaty podvádžania** – hovoríme o nich vtedy, ak žiaci podvádžajú z princípu tzn., že podvádžajúci využije akúkoľvek príležitosť, aby si pomohol v zmysle hesla „Účel svätí prostriedky“. Podvádžanie považuje za spôsob, ako sa dopracovať k cieľu, hľadá cesty čo najmenej námahy a snaží sa dosiahnuť maximum pri minimálnom množstve času a úsilia. Podvádžanie je motivované podvádžaním ostatným spolužiakov, ale aj tým, že učiteľ nedáva pozor.
- 2. Motívy, ktoré vyplývajú z učiva** – niekedy sa stane, že žiak v priebehu osvojovania si učiva dospeje k presvedčeniu, že učivo sa ťažko zapamätá alebo mu neporozumie, inokedy učiteľ

príliš bazíruje na dôkladnom pamätaní si. Žiaci podvádžajú preto, lebo vnímajú učivo ako nepotrebné alebo neaktuálne.

- 3. Motívy, ktoré vyplývajú z vnímania dôležitosti** – sú také, kde žiaci prisudzujú predmetom rôznu mieru dôležitosti a pripravujú sa na predmet, ktorý považujú za dôležitý z hľadiska ďalšieho vzdelávania alebo iného uplatnenia. Predmety považujú za menej dôležité. Žiaci sa učia pre známky a nie kvôli vedomostiam a pociťujú silnú motiváciu podvádzať a to najmä z toho dôvodu.
- 4. Motív nedostatku času** – vzniká z neprimeranej náročnosti učiva, nesprávnych návykov žiakov. Nedostatok času má rôzne príčiny a preto ho zaradujeme do skupiny motívov a skúmame, čo sa v konkrétnych prípadoch skrýva.

Podvádzanie žiakov z pohľadu rodičov

Ak sú žiaci pri podvádzaní odhalení a situácia sa opakuje viac ako často, učitelia upovedomia rodičov. Rodičia by mali počúvať všetky strany príbehu. Rodič je často v pozícii, že sa bojí vyvinúť nejaké stanovisko voči svojmu dieťaťu a nevie zaujať ani stanovisko voči učiteľovi, ktorý obvinil jeho dieťa z podvádzania. Samozrejme, že je nutné vypočuť si obe strany a až potom vyvodiť závery, ktoré budú ukazovať na žiaka prstom. Ako rodič by mal dieťaťu klásť otázky pre pochopenie okolností, ktoré ho viedli k podvádzaniu než zareaguje. V súčasnosti je podvádzanie žiakov oveľa sofistikovanejšie, ako to bolo v minulosti. Z používania aplikácií, ktoré vyriešia ich problémy s matematikou napr. smartwatch, ktoré im poskytujú odpovede, ale aj technológia, ktorí poskytuje žiakom niekoľko kreatívnych nástrojov na podvádzanie (Morin, 2018).

Rodičia by sa mali uistiť, čo povedal učiteľ o tom, ako ich dieťa podvádžalo. Treba zistiť aj verziu od dieťaťa. Treba trvať na tom, že dieťa už nikdy nebude podvádzať a je preto potrebné niečo urobiť. V prieskume Rutgersovej univerzity Donalda McCabeho 64 % žiakov priznalo, že podvádžali v testoch, pričom 58 % priznalo plagiátorstvo a 95 % uviedlo, že podvádžali aspoň raz za školu. Musíme povedať, že žiaci od mladého veku si už uvedomujú, že existuje aj pojem nečestnosť. Žiaci si pravdepodobne uvedomujú, že ak uzamknú svoje auto a dom, aby predišli prenikaniu ľudí, no oni sami môžu použiť zámok, aby zabránili ukradnutiu bicyklov počas hrania na ihrisku. Pravdepodobne by museli riešiť podvádzanie, keď sa hrali hry aspoň raz za život. Vďaka frustrácii už žiaci vytvárajú vlastné pravidlá, aby zabezpečili, kto vyhrá v tomto veku je to vývojovo vhodné. Pre niektoré deti podvádzanie rozširuje hranice, takže dieťa ktoré je chytené pri podvádzaní v škole by malo zväžiť dôvody prečo tak konalo (Morin, 2018).

Žiaci podvádžajú aj vtedy, ak je na nich vyvíjaný veľký akademický tlak, prílišné sociálne povinnosti, práca a ďalšie mimoškolské aktivity. Žiaci, ktorí sa snažia o to, aby mali čo najlepšie výsledky, sa uchýľujú k podvádzaniu. Môžu napodobňovať domáce úlohy svojho najlepšieho priateľa, pretože si myslia, že je to najlepší spôsob, ako si zabezpečiť budúcnosť (Morin, 2018).

Motivácia pri podvádzaní

Britský denník The Guardian odhalil, že vysokoškolský študenti podvádžajú pri skúškach o 42 % viac ako to bolo v roku 2012. K absolvovaniu skúšky využívajú všetky dostupné technológie ako napr. smartfóny, slúchadlá alebo smart hodinky. The Guardian zistil, že za posledné 4 roky došlo k 42 % nárastu prípadov kedy sa pri podvádzaní využili moderné technológie. Podľa zdrojov medzi najväčšími odborníkmi v podvádzaní boli študenti z Univerzity Queen Mary, ktorá sa nachádza v Londýne, kde z 54 prípadov podvádzania boli 2/3 realizovaná práve pomocou technológií. Tak isto Univerzita v Surrey eviduje 19 prípadov, z toho pri 12 boli použité moderné technológie. Odborníci tvrdia, že realita môže byť ešte

horšia, pretože existuje veľa spôsobov a moderných technológií, ktoré študentom umožňujú podvádzať. Ide o mini kamery, mikro slúchadlá alebo iné technológie, ktoré vedia študenti zamaskovať a nemusia byť vôbec odhalené (Púpavová, 2019).

Žiaci majú nedostatok motivácii pri učení, no dostatok pri podvádzaní, pretože ide o cestu najmenšieho odporu. Ak žiak nie je motivovaný k tomu, aby si získal dobré známky čestne, môžeme mu ponúknuť hmatateľné odmeny. Žiak sa musí naučiť odolávať tlaku medzi spolužiakmi. Je totiž dosť pravdepodobné, že žiak nebude jediným, kto kopíruje prácu niekoho iného. Žiak sa musí naučiť odolávať vzájomnému tlaku (Morin, 2018).

Pre žiakov sú dostupné dokonca stránky, kde technológie na podvádžanie dostanú. Prvou takou je jeden z najväčších nákupných internetových portálov eBay. Predajca mikro slúchadla ponúka tento produkt do hodnoty 15 euro a v popise zariadenia uvádza, že tento prostriedok môže byť použitý pre súkromných vyšetrovateľov, policajtov alebo študentov. Naopak spoločnosť Monorean sa prezentuje ako on-line obchod, kde nájdeme neviditeľné slúchadlá na podvádžanie pri skúškach. Mnohí učitelia bojujú proti takémuto prístupu. Na svojich predmetoch a skúškach sa snažia eliminovať používanie mobilných telefónov na hodinách, kontrolujú používanie hodínok, ktoré sú prepojené s mobilom alebo internetom a žiaci sa dokážu pomocou nich dostať k informáciám. Učitelia sa tiež vyhýbajú tomu, aby žiaci navštevovali cez vyučovacie hodiny toalety alebo vychádzali z iných dôvodov z učebne (Púpavová, 2019).

Aj na Slovensku došlo a dennodenne dochádza k množstvu prípadov, ktoré dokazujú, že nielen na vysokých, ale aj na stredných školách žiaci podvádajú. Ťahák pomocou handsfree pomohol už nie jednému študentovi. Ide v princípe o komunikáciu s iným študentom počas skúšky. Ten mu zavolá, nadiktuje otázky a on mu počas skúšky podáva informácie rovno do ucha, v ktorom má slúchadlo. Tento spôsob žiaci vedia regulovať napr. jedno zakašľanie znamená spomalenie, dve za sebou zase opakovanie vety a pod. Žiaci využívajú aj rôzne iné spôsoby pomocou technológie (Púpavová, 2019).

Záver

Každý spoločenský jav sa dá riešiť rôznymi spôsobmi. Súhlasíme s Bajtošom a Marhevkovou (2015), ktorí tvrdia, že najefektívnejším riešením je zamedzenie vzniku problému a to prevencia pred školským podvádzaním. Súhlasíme s nimi aj v tom, že primárnym preventívnym krokom, ktorý sa týka odstránenia podvádžania v škole je vytvoriť jasnú, komplexnú a systémovú stratégiu, ktorá by podvádžanie jednoznačne odsúdila, čím by zjednotila postup učiteľov proti podvádžaniu a vstúpila by žiakom postoj, podľa ktorého by bola čestnosť jednou z najvýznamnejších ľudských vlastností.

Strategickým dokumentom v rámci prevencie by mohol byť tzv. „Etický kódex žiaka“. Pri tvorbe kódexov by bolo dôležité prihliadnuť na potreby a názory učiteľov a žiakov. Dôležitejšie by bolo zabezpečiť to, aby sa kódex nestal iba ďalším regulačným dokumentom, ktorý by zapadol prachom niekde v zborovni. Pomohlo by, ak by jeho tvorbu robili samotní žiaci. Ak ich presvedčíme, že kódex je ich vlastným dielom, predpokladáme, že zvýšime šance jeho uplatnenia v bežnom školskom živote. Do skupiny nepriamych preventívnych opatrení zaradíme také opatrenia, ktorých cieľom je predovšetkým zabezpečiť efektívnosť vyučovacieho procesu. Jednou z nich je aj taktika vyvolať u žiakov pocit, že učivo a predmet, na ktorom sa to učivo učia sú pre nich dôležité a že ak budú podvádzať, podvádžajú len sami seba. Podvádžaniu sa dá nepriamo predchádzať aj využívaním vhodných vyučovacích metód, ktoré by u žiakov vzbudili záujem o predmet a uľahčili im učenie. Učiteľ by mal byť kreatívny a prepojiť učivo s praxou a mal by od žiakov vyžadovať originalitu k danej téme. Podľa nášho názoru by mal používať otázky typu (Bajtoš, Marhevková, 2015, s. 17):

- *Čo si o tom myslíš?*
- *Akoby si to vyriešil ty?*

- *Pracoval by si sám alebo by si si zostavil tím odborníkov? "*

V rámci prevenčných programov máme na mysli aj to, aby sa žiaci naučili to, ako sa vlastne učiť majú. Ak budú mať dobrú techniku, určite nebude potrebné, aby podvádzali. Rozšíreným pojmom v pedagogických a psychologických vedách sú pojmy ako metakognícia a metaučenie. Metakognícia označuje poznávanie t. j. myslenie o myslení a metaučenie je učenie o učení.

Výsledkom rozvoja schopnosti učiť sa je autoregulácia učenia tzn., je to taká úroveň učenia sa, keď sa žiak stáva aktívnym aktérom svojho vlastného procesu učenia sa a to zo stránky motivačnej, ale aj metakognitívnej. Žiak potom dosahuje vyučovacie ciele, iniciuje a riadi svoje úsilie a používa špecifické stratégie učenia. Pre žiakov je dôležité vedieť, ako si zorganizovať svoj čas, ale aj mimoškolské aktivity a to vrátane domácej prípravy tak, aby mal dostatok času na učenie. Nedostatok času vedie k podvádzaniu, ale často je len výhovorkou na prekrytie iných aktivít (Bajtoš, Marhevková, 2015).

Ako hlavnú prevenciu vidíme neustálu komunikáciu so žiakmi o ich výsledkoch, pretože ak učiteľ podá žiakom spätnú väzbu a následne ich usmerní, poradí, tým ich aj motivuje. Pomáhať by im mal neustále v rámci opakovania, pretože známky nie sú len odrazom ich vedomostí, ale aj najväčším duševným vlastníctvom. Dôležité je, aby sa učiteľ snažil o celkovú atmosféru medzi žiakmi. Podľa nášho názoru, žiaci, ktorí majú radi svojho učiteľa, podvádzajú menej, ako tí, ktorí ho radi nemajú.

Abstrakt

Didaktická interaktivita umožňuje obojstrannú komunikáciu medzi žiakom a učiteľom. Ide o všetky aktivity, ktoré sa dejú na vyučovacom procese a teda aj podvádzanie. Medzi žiakom a učiteľom by mala fungovať vzájomná komunikácia a interakcia nielen v rámci vyučovacieho procesu. Ak učiteľ a žiak medzi sebou komunikovať nevedia, a žiak chce mať pozitívne hodnotenie a výsledky, začína s nelegálnou komunikáciou a podvádzaním.

Kľúčové slová

Interaktivita. Didaktika. Podvádzanie. Vyučovací proces.

Literatúra

- [1] BAJTOŠ, J., MARHEVKOVÁ, A. 2015. Analýza motívov školského podvádzania. In Society and Education. Vol. 19. No. 4. ISSN 1898-0171. s. 7-19.
- [2] CIBULKOVÁ, A. 2013. Podvádení očima středoškolských učitelu. Brno : Masarykova univerzita. 2013. 70 s.
- [3] CIZEK, G. J. 2003. Detecting and Preventing Classroom Cheating: Promoting Integrity in Assessment. Thousand Oaks, CA : Corwin Press, Inc.
- [4] GRAY, P. 2013. Podvádzanie vo vede II: Škola pripravuje pôdu podvádzaniu (nielen) vo vede. Preklad: SČIGULINSKÝ, P. Sloboda učenia. 2014. [online]. [cit 2019-01-02]. Dostupné na internete: <http://www.slobodaucenia.sk/clanok/podvadzanie-vo-vede-ii>
- [5] LAJČIN, D., GABRHELOVÁ, G. KORN, F. 2017. Sociálna a emocionálna inteligencia osobnosti manažéra v priestore morálky a práva. Praha: Wolters Kluwer s.r.o. 2017. s 264. ISBN 978-80-7552-873-5.
- [6] MAREŠ, J. 2005. Tradiční a netradiční podvádění ve škole. In Pedagogika R. 55, s. 310–335. ISSN: 1803-7437
- [7] PÚPAVOVÁ, M. 2019. *Študenti podvádzajú stále viac. Pri skúškach používajú moderné technológie.* [online] [Cit. 2019-20-02] Dostupné na internete:

<https://eduworld.sk/cd/martina-pupavova/3433/studenti-podvadzaju-stale-viac-pri-skuskach-vyuzivaju-moderne-technologie>

- [8] PORUBČANVÁ, D. 2016. *School culture and educational reality* . - 1. vyd. - Karlsruhe, DE: Stecon, 2016. - 100 s. - ISBN 978-3-945862-05-6
- [9] VRBOVÁ, J. - STUHLÍKOVÁ, I. 2012. Školní podvádění starších žáků – pilotní studie. In *Pedagogika* 62 (3), s. 317– 331. ISSN 00313815

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantového projektu KEGA 001 DTI - 4/2018 Školské podvádžanie ako problémový aspekt hodnotenia výsledkov výchovno-vzdelávacieho procesu na stredných školách.

Kontakt

PaedDr. Lívia Hasajová, PhD., Vysoká škola DTI, Ul. Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom, č.t.: +421 42 442 41 23, E-mail adresa: hasajova@dti.sk

Recenzent: Ing. Ľubica Šemeláková, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre